

Universitätsbibliothek Wuppertal

Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurus Grammatico-Criticus Et Archæologicus

Hickes, George

Oxoniae, 1705

Caput sextum. De genere, specie, figura, numero et casu

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1559)

GRAMMATICÆ ISLANDICÆ

40

rot	<i>deliquium animi.</i>	straff	<i>garritus.</i>	spott	<i>ludibrium.</i>
rit	<i>scriptio.</i>	stry	<i>stria.</i>	taal	<i>deceptio.</i>
rool	<i>evagatio.</i>	striaal	<i>rarum quid.</i>	tal	<i>numerus.</i>
rugl	<i>nugæ.</i>	skrum	<i>jaclatio.</i>	torff	<i>cespes.</i>
Salltt	<i>sal.</i>	skarn	<i>stercus.</i>	Dyngl	<i>vertigo.</i>
saffin	<i>congregatio.</i>	stym	<i>colluctatio.</i>	vyn	<i>vinum.</i>
spad	<i>jusculum.</i>	skin	<i>fulgor.</i>	vit	<i>scientia, ratio.</i>
sod	<i>idem.</i>	skaalldur	<i>garritus.</i>	Pamb	<i>extensio.</i>
smýde	<i>fabricatio.</i>	skrollt	<i>vagatio.</i>	Paang	<i>alga.</i>
spie	<i>illusio.</i>	soot	<i>fuligo.</i>	Py	<i>famulitium.</i>

Numero Singulari deficiunt.

Masculina.

Fedgar dicitur de parte & filio, & langfedgar, *majorum series*, qui sunt in linea recta descendente, mioolkar, *laetes*. Huc referantur Poëtica bragnar, itar, firdar, &c.

Fœminina.

Flauter, *lactiniorum genus*, quod fit coacto lacte, & deinceps ventilato, aær, lac quod segregato Butyro reliquum est: abrister, *colustra*: herdar, *humeri*: byfur, *pedes*: erjur, *lites*: fretter, *rumores*: dyr, *fores*, &c.

Neutra.

Þid, *expectatio*, mora: grid, *inducia*: grioon, *fruges*: late, *gestus*: tidinde, *rumores*: skipte, *divisiones*: lif, *coagulum*: log, *leges*: suik, *insidia*: suil, *laetes*: mok, *conversatio*: Jol, *Saturnalia*: sol, *alga esculenta*: spioll, *vitium*: spensl, *fibula*: laum, *præmia*: skop, *puenda*: fier, *conditiones*: hoot, *gestus*: not, *usus*: skol, *vappa*: skil, *redditio*: viel, *fallacia*, &c.

CAPUT SEXTUM

De Genere, Specie, Figura, Numero & Casu.

GENERA sunt Tria: Masculinum, Fœmininum & Neutrum.

Masculinum, fader/ Fœmininum ut Moder/ Neutrum, ut Barn, Jood.

Masculina sunt, Definentia in ur & e, ut hestur & heile.

Fœminina, in a & ur seu or natura brevius, ceu Græca in o, Fœminina. Item an, un, gd, fd, rd, &c.

Neutra, quæ in t & r (urs in Genit.) exeunt, & pleraque Monosyllaba. Sed de his omnibus consulantur Dictionaria. Omnia enim & singula, quæ eò faciunt, præceptis comprehendere, nimis non tam longum quam arduum foret.

Regulariter etiam omnia virorum & officiorum virilium nomina Masculina sunt, ut, Hogne/ helge snorre/ asmundur egmundur/ erlendur: Sic Logmadur/ fislumadur/ foovite/ logrettumadur/ prestur/ Paaffe/ &c.

Mulierum autem & muliebrium Offic. Fœminina, ut, Gudrun/ Þorgerdur/ ornj. Radskona/ vinnukona/ vestarkona/ &c.

Notandum tamen, quod dentur quædam Neutra, viros significantia, ut, hrað/ gerpe/ hra grey. Inveniantur etiam, Neutra & Masculina, Fœminas denotantia, ut, Dyf/ spracke/ suanne/ suarre.

Masculini & Fœminini generis sunt, quæ communia vulgo appellant, vor/ fier, far/ &c.

Trium generum, adjectiva, quæ tribus gaudent terminationibus, ut Lardur lard lardt/ vulgo omnis generis.

Multa quoque sunt animantium nomina, in primis avium & piscium, quæ sub uno genere utrumque sexum comprehendunt; eoque nomine ab authoribus *improba* vocantur: ut, Hrafn/ loa/ Þoskr/ &c.

Species est duplex.

Primitiva ut fader/ jord/ ged. Derivativa ut faderne/ jardan/ gedia.

Patronymica sunt.

Quæ à patris, avi vel atavi nomine descendunt, ut Doglingar/ à dag: skioðdungar à skioð/ &c.

Gentilia

Gentilia.

Quæ gentem denotant, ut Gudingar, corruptè Gidingar à Gud : Dansker à Dan : Roomversker & Romveriaz à Rom. Sic Pisker, Spansker, Færeysker, Gudureysker ab ey : Item Ensker, Kingelsker. Austveriaz, Avertiaz, Austfirsker, Vafðaler, Lardaler, Ruundaler, Naundaler, Jamtar, Prændur, &c.

Possessiva.

Quæ possessionem significant: Sed hæc apud Islandos non dantur. Nam loco possessivorum ponitur Genitivus cum nomine, ut Grettistak, Baldursbraa, Eyhreiste, &c.

Denominativa.

Quæ rem denominant, Drottenlegur & drottenleg à drotten, nadugur & naadug à naad, sin nadur & sinnud à sinne, &c.

Diminutiva.

Quæ diminutionem sui primitivi significant. Eaque vel in ull desinunt, ut à Bagge per diminutionem fit bæggu. Vel ad primitivum nomen addunt in fine forn, ut bagge baggaforn, hey heyforn, &c.

Verbalia.

Quæ à verbis descendunt, ut Burdur, borur, bere, bare à be: vog, vift, patt, vng, vogun à veg, &c.

Numeralia vel sunt Cardinalia; ut:

Nom.	* Eyrn	eyn	eitt,	Tueir	tuar	tuó
Gen.	eyns	eynrar	eins.		tuoggia	
Dat. Abl.	eynum	eynre	eynu.		tucimuz.	
Acc.	einn	eyna	eitt.	tuo	tuar	tuó

Sic

Nom.	Pryr	Priar	Priu.	Fioorez	fiooraz	fioguz.
Gen.		Priggia			fiogra	
Dat. Abl.		Premuz			fioorum	
Acc.	Priaa	Priaaz	Priu.	Fioora	fiooraz	fioguz.

Reliqua usque ad centum sunt indeclinabilia, ut, Simm, sex, sis, aatta, nyu, tyu, ellefu, toolf, Prettan, fioortan, &c. Tuttugu, Priatyu, fiorutyu, simmtyu, sextyu, sioty, attatyu, nyutyu, Tiutyu vel Hundrad, gen. hundrads, dat. hundrade, acc. hundrad, voc. hundrad, abl. hundrade: Plur. nom. hundrud, gen. hundrada, dat. & abl. hundrudum, acc. hundrud. Sic Composita tuó hundrud, tuoggia hundrada, &c. Priu hundrud, Priggia hundrada, &c. Fioguz hundrud, fiogra hundrada, &c. Hic enim utrumque declinatur. At in reliquis saltem posterius, cum prius sua natura sit indeclinabile, ut simm hundrud, simm hundrada, &c. Sic sex hundrud, sis hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud/ sex hundrada, sis hundrada, &c. † Pusund, gen. Pusundar, dat. abl. Pusund, acc. Pusund: Plur. nom. Pusunder, gen. Pusunda, dat. Pusundum, &c. Sic eyn Pusund, eyntaz Pusundaz, tuaz Pusunder, tuoggia Pusunda, &c. Planè ut de hundrade dictum est.

Vel ORDINALIA; ut:

Singular.			
Nom.	Firftuz vel firfte	Firft vel firsta	Firft vel firsta
Gen.		firstraz vel firstu	firsta
Dat. Abl.	firftum vel firsta	firstre vel firstu	firftu vel firsta
Acc.	firftann vel firsta	firsta vel firstu	firft vel firsta
Voc.	firfte	firsta	firsta.

Pluraliter.				
Nom. Voc.	Firfter	Firftaz	Firft	
Gen.	} vel }	firftu	} vel }	
Dat. Abl.		firftu		firftu
Acc.		firfta		firft

* Quemadmodum unus, na, num apud Latinos: sic apud Islandos, Eyrn vel einn legitur pluraliter conjunctum cum nominibus singulari carentibus: ut, Og Þaz voru einaz dyz, & erant unæ fores. III. lib. reg. VI. 8. dyz enim est plur. foem. gen. etfi dyre sit neut. gen. sing. ut & dyr, janua. Legitur etiam plur. in sensu indefinito, ut sum apud A. Sax. & aliquis apud Latinos: ut, eniz Cristnu menn, oc eniz heithno, aliqui

Christiani, & aliqui ethnici. Þa botho eniz cristni menn hall a sittho, tum rogarunt aliqui Christiani Hallum Sidanensem. Aræ Sched. caput VII. † Nonnunquam pro hoc numerali utuntur x hundrud: ut, for hann aptuz til danmerkuz, oc hafde hann þa x hundrut herstipa, Dein Dani-am profectus est, & ibi mille navibus bellatoris instructus est. hist. Styrbjornonis in Commentar. Christian. Wormii ad Aræ sui Schedas.

* L

Annaz.

Annar.	Singulariter.			Pluraliter.		
	Nom.	* Annar	Dnnur	Annad	Adrez	Adraz
Gen.	annars	annaraz	annars		annara	
Dat. Abl.	odrum	annare	odru		odrum	
Acc.	annann	adra	annad/	adra	adraz	onnur.

Pridie.	Singulariter.			Pluraliter.		
	Nom.	Pridie	Pridia	Pridia	Nom.	} Pridiu.
Gen.	Pridia	Pridiu	Pridia	Gen.		
Dat. Abl.	Pridia	Pridiu	Pridia	Dat. Abl.		
Acc.	Pridia	Pridiu	Pridia	Acc.		

Sic declinantur fioorde, fimtte, fiotte, sioude, aatunde, nyunde, tiunde, ellefte, toolfte, pretz tande, fioortande, simtande, sertande, &c. Item Turtugaste, Pritugaste, fertugaste, simtugaste, sertugaste, siotugaste, attatugaste, nytugaste, Hundradaste, &c.

Vel MULTIPLICATIVA.

ut Singulariter.

Nom.	Einfalldur vel eynfallde,	einfolld vel eynfalda,	einfalt vel eynfallda,
Gen.	Eynfallds vel eynfallda,	einfalldra/ vel einfolldu,	einfallds vel einfallda,
Dat. Abl.	Einfalldum vel einfallda,	einfalldre vel einfolldu,	einfolldu vel einfallda,
Acc.	Einfalldan vel einfallda,	einfallda vel einfolldu,	einfalldt vel einfallda,
Voc.	Einfalld,	einfallda,	einfallda.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Einfalldur	} einfolldu,	Einfalldar	} einfolldu,	Einfolld	} einfolldu.
Gen.			einfalldra			
Dat. Abl.		einfalldum				
Acc.	einfallda		einfalldar			

Sic variantur Tuefalldur, Prefalldur, Fiorfalldur, Simmfalldur, sexfalldur, siofalldur, Hundradfalldur, &c.

Vel DISTRIBUTIVA.

Nom. Voc.	Einer	Tuener	Prenner	Ferner
Gen.	einnra	tuennra	Prennra	fernra
Dat. Abl.	eynum	tuenum	Prennum	fernum
Acc.	eina	tuenna	Prenna	ferna.

“Notandum autem hic est veteres *Cimbros*, numerandi rationem per *Runas* priscum ordinem servantes sic expressisse:

“1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.
“P. N. F. A. R. F. K. I. A. H. T. B. N. F. A. N. F. P.

“Nota etiam quod adjectivum numerale *halfur*, *semi*, *dimidius*, non bipartit numerum, cui apponitur, sed ab eo demendum docet dimidium: ut, *hann skal vera half Pridiu alnar ad leingd, og halfraz annaraz alnar a breid, habebit* [Arca testimonii] *longitudinem duorum cubitorum & dimidii, & unius cubiti ac dimidii latitudinem.* Exod. xxv, 10. *Peim Biskopsdom halfst fiorda hundrad fyrkna, in hac diocesi CCCL. parochia.* *Pu skalt og gisora einn Naaderstol af skjira Gulle halfraz Pridiu aalnar langan, og halfraz annaraz aalnar breidan, & facies propriatorium ex auro mundo, duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus.* Exod. xxv. 17. Hic etiam non abs re fore arbitror ostendere numeralia quibus *Islandi* annos, quot quisque natus est, exprimunt: ut, *fertugr* vel *fertogr*, *quadragenarius* vel *quadraginta annorum*. *Sextugr*, vel *sextogr*, *sexagenarius* vel *sexaginta annorum*. Quibus præmissa vox *halfur*,

* Nota quod adjectivum numerale *Annar* per omnes numeros & casus conjunctum occurrit nominibus substantivis post conjunctionem *similitudinis* *sem*, haud secus ac *un* apud Gallos, & apud Anglos *a*, & *an*: ut, *eg villda frammsæigja honum Pat sem annar hofdinge, vellem sicut princeps id illi offerre. villda Eg spena honum i fringvm mig sem annare foranu, vellem cum illo sicut coronam me circumcingere. Minn kudur er lifka sem annad nytt vijn, venter meus est quasi mustum. Sem annad sky, quasi nubes. Suo sem i odrum reisum, quasi in pannis.*

“neque

“neque bipartendum docet sequentem numerum, neque dimidium ab eo simpliciter esse de-
 “mendum, sed ultimæ duntaxat in eo *decadis* dimidium esse auferendum. Sic III. Reg. XXII.
 “hann vard half fertugr þa hann vard kongr, *triginta quinque annorum erat cum regnare cœpif-*
 “*set.* Occurrit eadem phrasîs in *Ol. Sag.* præf. teste *Verelio.* Et in *Aræ Schedis* cap. x.
 “*þa vas hann vetri miður en half fertugr, tum erat triginta quinque annos, & sex menses na-*
 “*tus, & non annos 39 & sex menses natus,* ut *Wormius* noster in notis ad locum, falsò etiam
 “verlum. Ratio autem regulæ in eo consistit, quod quadragenarius habet quater decem annos,
 “vel quatuor decades, annorum, unde *half fertugr*, idem valet ac *halfst fiórða tinn*, i. e. XXXV.
 “quemadmodum *halfst fiórða hundrad* est CCCL, & *halfst fiórða þusand*, MMM.D.
 “Notetur etiam *Norvegis, & Islandis* peculiarem numerandi rationem in usu esse per additio-
 “nem vocum *tolfrædr, tolfræð, vel tolfræt* quæ decem significare faciunt *duodecim*; *Centum,*
 “*centum & viginti*; *mille, mille & CC, &c.* Causa istius computationis hæc est, quod apud istas
 “gentes duplex est *decas*, nempe minor cæteris nationibus communis *decem* continens *unitates*;
 “& major continens XII i. e. *tolfr, unitates.* Inde addita voce *tolfrædr, vel tolfræð,* centuria non
 “decies decem, sed decies duodecim i. e. CXX continet, & chilas non decies centum, sed decies
 “CXX, i. e. Mille & CC. continet. En quæso exempla: *Þat var meir enn 200 vætra tolfræð er*
 “*Ísland var byggt, aðr menn tofo her saugur at rita, elapsi sunt CCXL anni ab inhabitata Islandia,*
 “*antequam cœperunt hic homines historias scribere.* præfat. *Olafs Saga.* *Öc hefur solin þa fylðar*
 “*allar raser sínar, bæði at uppstigningu oc niðrftigningu 300 daga tolfræð, oc fim dagar, oc VI*
 “*stunder: oc verður þat þa a hinu fiórða hueriu are 300 daga tolfræð oc VI daga, oc heitr þat*
 “*þlaupars dagr, Þuiad þa er deigi floira i tolfr manudum enn fyr: Þuiad Þæi stunder VI fastnast*
 “*til tveggja dægra natur oc dags, implevitque tum sol omnem cursum suum, tam ascendendo,*
 “*quam retrocedendo trecentis sexaginta & v diebus, & VI horis, sed quarto quolibet anno CCCLX*
 “*& VI diebus, vocaturque sextus ille dies intercalaris, quod plures sunt dies in XII mensibus, quam*
 “*antea, sex illis horis congregatis duos dies [naturales] i. e. 4 diem & noctem efficientibus.* *Buz*
 “*nadar balk. cap. 23. p. 32.* *Æf ei er leingra fra annars landmerkis, enn tuo hundrad sadms*
 “*tolfræð, nisi aliter ab alterius limitibus distent sexcentis ulnis.* *ibid. pag. 31, 32, 57.* Hæc lu-
 “culentius & succinctius ex notis doctissimi *Olai Verelii* in cap. XVIII. *Harvarar Saga.* Ubi
 “multa alia lectu utilia, ac jucunda de hac computandi ratione per *maiores decades, centurias,*
 “& *chiliades,* per *tolfræð* significari solitas. Hæc autem *tolfræðica* sive duodena computandi
 “ratio per maiores decades, quæ duodecim unitates continent, apud nos etiamnum usurpatur in
 “computandis certis rebus per duodenum numerum, quem *dozen, Suecice 3 dusin, Gallice douzain,*
 “vocamus; quinimo in numeris, ponderibus, & mensuris multarum rerum, ut ex mercatoribus,
 “& vehiculariis accepi, centuria apud nos etiamnum semper præsumitur significare majorem sive
 “*tolfræðicam* illam centuriam, quæ ex decies XII conflatur, scilicet CXX. Sic *Arngrim. Fonas* in
 “*crymogæa* sive rerum *Island.* lib. I. cap. VIII. *Hundrad, centum* sonat, sed quadam consuetu-
 “dine plus continet nempe 120. Inde etiamnum apud nos vetus istud de centenariio numero:
 “*sive score of men, money, pins: fix score of all other things.* Sic *Arngrimus Fo-*
 “*nas* in *Crymogæa* suæ lib. I. cap. VIII. pag. 85. Centullem *Islandorum* ita describit: *hund-*
 “*rad, centum* sonat, sed quadam consuetudine plus continet, nempe 120. Hoc nomen per
 “*assem* *Islandicum* vertemus, cujus nota *l̄.* Hujus assis partes sunt:

“Uncia.	X.	Quincunx.	L.	Dodrans.	LXL.
“Sextans.	XX.	Semis.	LX.	Dextans.	LL.
“Quadrans.	XXX.	Septunx.	LXX.	Deunx.	LLX.
“Triens.	XL.	Bes.	LXXX.	As.	LLXX vel CXX.

“Quæ voces, & assis species, licet de ponderibus sæpius usurpentur, tamen cum etiam *as* de
 “divisione solidi, ut loquuntur, ut hæreditatis fundi, & aliorum bonorum rectissime dicatur,
 “*assis* partes huc quoque accommodare non dubitavi.

Numerus

Duplex est, singularis cum de uno agitur, ut *Gud, Deus*: Pluralis cum de pluribus, ut *Guder, Dii.* Pronomina tamen primæ & secundæ personæ etiam Dualem habent, ut mox patebit.

Casus

Ut apud Græcos, ita apud *Islandos* tantum quinque sunt; Nominativus, Genitivus, Dativus, Acculativus, Vocativus. Ablativus enim cum Dativo in utroque numero semper coincidit: quanquam nos Latinos secuti in Declinationibus Ablativum posuimus, ut loquendi consuetudinem apud nos ostenderemus. Sed & Vocativus idem est cum Nominativo, si Adjectiva excipias, quæ cujuscunque in Nominativo terminationis fuerint, Vocativum tamen semper faciunt in *e*, ut è præmissis Paradigmatibus constat: licet & hic cum Nominativo quartæ Declinationis conveniat.

1 Id est, *duodena ratio.* 2 Verbum verbo, *du-* que diebus *tolfræð.* 4 Nempe *diem unum civi-*
 “*centi anni tolfræð.* 3 Verbatim, *trecentis quin-* lem. 5 Alias *tolfr, Dale, full.*
 “* L 2 CAP.